

niti kakšnega napisal! Leseni križ, katerega so mu zasadili na grob, strôhnel je in ž njim je izginilo i na njem zapisano ime Ogrinčevo. Vitka, tenkovejna vrbica, stoječa gomili ob vzglavji, jedino je znamenje, da je tu zakopan nenavaden človek...

Od prevelike bolesti prevzet, vzdihnil sem na glas: Oj, ti brižni naš Ogrinec! Toliko krasnih del si nam ustvaril in proslavil ž njimi premilo domovino svojo, zdaj pa ležiš tù dôli v tuji zemlji, zapuščen in pozabljen, brez vsacega spomenika in križa!

Slavno naše »Pisateljsko društvo«, ki je počastilo že marsikaterega zaslužnega možá, naj bi se blagovolilo spomniti tudi dičnega našega — Jožefa Ogrinca! Saj ni treba monumentalnega nagrobnega spomenika: oskromen kamenén obelisk, steber ali križ s primernim napisom naj se mu postavi na gomilo v znamenje, da pod njo počiva odličen pisatelj slovenski!

Iz tega namena sem napisal te vrste.

V Ljubljani, na dan sv. Jurija l. 1890.

Književna poročila.

IV.

Slaveni u davnini.

Napisao dr. T. Maretić. Zagreb 1889. Naklada »Matice Hrvatske«

Izmed deveterih knjig, katere je izdala »Matica Hrvatska za l. 1889«, zanima gotovo vsakega naobraženega Slavena óna pod górenjim naslovom. Take knjige so pri nas redke, ali tem potrebneje, da se upoznamo vsaj nekoliko z najstarejšo našo zgodovino. Sicer imamo raztresenega gradiva v tem predmetu v izobilji, samó ga je bilo treba zbrati in čitateljem predati v poljudni obliki. To je storil z omenjeno knjigo dr. *T. Maretić*, profesor slovanske filologije na vseučilišči v Zagrebu. Ne moremo reči, da je s svojim delom najbolje uspel, vender pa je večini svojih čitateljev podal lepo knjigo, kjer bodo našli marsikaj, česar bi bili morda po drugih knjigah iskali zastonj.

V tej knjigi so opisani Slaveni, kakó se pojavljajo v zgodovini in kakšne so bile njih zgodbe do ónega časa, ko so vzprejeli krščanko vero. Po našem mnenji odgovarja ta knjiga samó v nekoliko górenjemu naslovu,

recimo jednemu delu, dočim je drugi izpuščen. Ako hočemo poznati Slaveni v davnini, moramo vedeti tudi nekaj o njih veri, življenji zasebnem in državnem itd. To samó bi bilo za ves zvezek dovolj gradiva. Kakó lepo so nam opisali ta del naše prastare zgodovine različni slovanski učenjaki n. pr. Šafařík, Afanasjev, O. Miller, K. Jireček, Krek i.t.d. Staríne naj bi se bile opisale v prvem zvezku in potem kot drugi zvezek izdala omenjena knjiga. Na takšen način bi bil potem upravičen naslov knjigi: »Slaveni u davnini.« Morda izdá sčasoma dotični pisatelj prvi del omenjene knjige, če tudi v predgovoru nikjer o tem ničesar ne spominja.

Knjiga se bere ugodno, kajti pisatelj se je res trudil, da najtežja vprašanja čitateljem poljudno raztolmači, samó škoda, da ni bil v razlaganji vedno objektivni. Omeniti nam je tukaj, da se ne ujema pisava njegova z ónim, kar trdi v svojem predgovoru. Čudno se nam namreč zdí, kakó pisatelj z nekim zanimanjem navaja citate vseh ónih starih pisateljev, ki so navéli o starih Slavenih marsikaj grdih črtic, češ, da so vse resnične. Tudi mi smo za tó, naj se v zgodovini pové vse, dobro in zlò. Zakaj je pa pisatelj takó škrt s pohvalnimi dokazi o starih Slavenih? Če so bolgarski in grški Slaveni bili okrutni v borbi z Grki, je li to kaj čudnega? Kaj so bili Grki boljši? Kaj se niso od njih naučili drugi národi mrcvariti ujetnike? Vsakemu je znano, kaj je storil Vasilij II. (l. 1014.) s premaganimi Bolgari, da jih je dal 15.000 oslepiti. Pa Grki so bili vendar naobražen narod! Objektivnost ima tedaj tudi svoje meje, in nam niti najmenj ne ugaja, da se piše na takšen način zgodovina za čitatele srednjega stališča. A óno, kar trdi pisatelj na str. 45. o balkanskih Slavenih, da niso bili naprednejši od Bolgarov, in da ni bila slavenska kultura nekoliko vzrok, da se je bolgarska národnost stopila s slavensko, ne moremo vzprejeti za resnobno trditev, če tudi je pisatelj o tem trdno prepričan. Ali znano je pa tudi, da so poljedelci bili vselej naprednejši nego nomadi.

Ni naš namen, napisati natančne kritike o tem delu, nego še nečesa hočemo omeniti. Pisatelj govori v prvem odseku: »Slaveni u doistoričko doba« o raznih imenih slavenskih, a med ostalimi tudi o Venetih, katerih Slavenstvo je a priori zavrgel. Vprašanje to sevéda še ni rešeno, vendar pa je potrebno o tem soditi malo trezneje. Pisatelj našega Trstenjaka, ki je toliko o tem pisal, niti ne omenja, in vendar so njega dela mnogi učenjaki uvaževali. Ravno takó se nam čudno zdí, da se pisatelj še zdaj takó čvrsto drži teorije keltomanske o prebivalcih v denšnjih slovenskih zemljah, kakor bi mu ne bila znana dela znamenitih učenjakov Fliegerja, Kieperta, Šime Ljubića, Meyerja, Mommsena in Trstenjaka, ki so točno razjasnili etnografske odnošaje v alpskih in kraških zemljah. Kakor je videti iz IV. odseka: »Slovenci i panonski Sloveni« str. 91. — 92., misli pisatelj, da je verjeti

keltomanom. Sploh je pa pisatelj v tem odseku prezrl mnogo korenitih razprav iz starejše slovenske zgodovine od mlajših slovenskih zgodovinarjev (dr. Kos, Rutar i.t.d.).

Imeni *Hrvat* in *Srbin* je raztolmačil kaj lepo pokojni dr. Geitler v »Radu jugoslavske akademije,« in nepojmljivo nam je, zakaj pisatelj na str. 73. trdi, da uprav nobeden ne vé, kaj te besedi pomenita. Tudi razlaga besedi »ban« nam bolje prija pri Smičiklasi v I. zvezku njega povesti nego v tej knjigi, kjer se trdi, da je obrskega porekla, dočim jo Smičiklas drži za prvotno slavensko. Da bi bili dalmatinski Hrvatje spadali pod frankovsko vlast do l. 876., ni zgodovinska istina, četudi so na prvo mesto v izdanih listinah napisali vselej frankovskega istočasnega vladarja, kar pa ni dokaz dejanske odvisnosti. Oni so se oslobodili že l. 823., pa niso bili od tega časa nič več v zvezi s Franki. Posavci pa so se oslobodili frankovskega jarma že l. 828. s pomočjo bolgarsko ter so takó ostali prilično neodvisni. Takó trdi Smičiklas v svoji zgodovini in dr. Kos v »Letopisu Matice Slovenske« za l. 1882. in 1883. Pa pustimo te potankosti, ker jih je preobilo in spis bi se preveč raztegnil. Omeniti hočemo še nekaj o zadnjem odseku (IX.). Rusom je odločenega v omenjeni knjigi največ prostora po pisateljevem nazoru zató, ker je njih stara zgodovina jasnejša in popolnejša nego kateregakoli drugega slavenskega národa. Vender pa se nam zdí, da je v tej knjigi nepotrebno táko obsirno razlaganje o Nestorjevi kroniki, kakó je nastala in kdo jo je napisal. To tolmačenje bi imelo vrednost za óne, ki se posebej zanimajo za ta najstarejši letopis ruski. Potrebneje bi bilo, da je pisatelj vsaj ob kratkem razjasnil stališče obeh strank med ruskimi zgodovinarji, namreč: med normanisti in antinormanisti. Pisatelj smatra poslednje za tako neznatne v znanstvenem pogledu, da njih trditve in razlaganj niti z jedno besedico ne omenja. On misli, da je to popolnoma nepotrebno, ker so dosedanji najslavnejši ruski zgodovinarji, pa tudi drugi neruski učenjaki vsi normanisti, t. j. privrženci óne historične trditve, po kateri so Normani ustanovili denašnjo rusko državo. Po našem mnenji tudi to vprašanje še ni rešeno, pa bodo morda ravno nazori antinormanistov z bitnimi zgodovinskimi in jezikoslovnimi dokazi prizvali pravo istino na dan. Koliko časa so trdili nemški učenjaki, da je bil Samo Frank, in zdaj jih je le malo, ki bi se držali te trditve. Ravno isto je bilo s keltomanijo. In zdaj so največji učenjaki o protivnem osvedočeni, kakor smo že prej omenili. Pisatelj omenja med antinormanisti samó jednega, namreč S. Gedeonova, s katerim bi se bilo vredno baviti, premda on tega ni storil, a D. A. Hvolsona, prof. A. B. Budiloviča, D. F. Samokvasova, prof. Kočubinjskega, prof. Antonoviča niti omenil ni, in vender so navedeni učenjaki v najnovejšem času ravno o tem važnem vprašanji ovrgli mnoge trditve normanistov z jasnimi

dokazi. Tukaj ni mesta, govoriti o razpravah teh učenjakov, nego opozorujem one, ki bi se hoteli o tem bolj na tanko poučiti, na izvestja zadnjega arheološkega kongresa v Moskvi. Prof. dr. T. Maretić ni imel prav da je tako jednostavno to važno vprašanje prepustil na razsodbo svojim čitateljem, ki želé biti o tem vprašanji korenito poučeni biti.

Knjiga se čita ugodno, kajti Maretičev jezik je lep in zlog jasen, da ga more vsakdo razumeti.

J. St—a.

Odgovor na J. Lendovšekove opazke

o moji izdaji Janežičeve slovnice.

Spisal dr. Jakob Sket.

(Dalje.)

Tu je kratek odgovor. Kdor piše *ljubezniiv* brez *j*, izraža s tem, da *n* ni omehčan v našem govoru, kakor stsl. bojazniv^o; kdor pa piše *ljubezniiv* z *nj* ta pa hoče označiti, da je *n* omehčan. Ker pa naše ljudstvo, kolikor je meni znano, *n* v *ljubezniiv*, *plesniiv*, *lažniiv* tako izgovarja, kakor *nj* v *njiva*, *knjiga*, *njih* itd., tedaj pišejo zadnji fonetično *nj*, prvi pa historično *n* oziraje se na stsl. pisavo. Dočim smo v priponki *-ljiv* dosledni ter pišemo fonetično: *bodljiv*, *svarljiv* itd., akoravno se ta pritiklina v stsl. *-liv^o* glasi: *bodliv^o*, *svarliv^o*, vendar se hoče v *ljubezniiv* itd. historična pisava utrditi, kakor kažejo novejšje naše knjige, med njimi tudi Bartlov rečnik. Za pisavo brez *j* sem se odločil tudi jaz, in sicer zaradi tega, ker opuščamo *j* dosledno tudi v drugih besedah, kakor gn^{il}, gn^{iloba}, gn^{us}, gn^{ev}, gn^{ezdo}, gn^{echa} itd., ne pa: gn^{jil}, gn^{jus}, gn^{jev}, gn^{jezdo}, gn^{ječa}, kakor se je pisalo poprej; prim. Wolf-Cigale in Janežič. Tu gre tedaj za načelo, pa ne za kako jezikovno pravilo, s katerim bi naj šolska slovnica na kratko razložila, zakaj se naj piše *ljubezniiv*, ne: *ljubezniiv*. Prim. tudi točko 34. ¹⁾

39. Da bi morali i mi po nemškem vzgledu tuje besede v „Lehnwörter“ in „Fremdenwörter“ ločiti, ne zdi se mi potrebno, ker v naši pisavi „tujih besed“ — Fremdwörter — v nemškem smislu le prav pičlo nahajamo. Primernejše se mi zdi, da ločimo *nove* ali *novejše* tujke od *sta-*

¹⁾ Baš zategadelj, ker omahujejo pisatelji in slovničarji gledé na mehčanje soglasnikov *l* in *n*, bila bi dolžnost dobre slovnice, da nas pouči, v katerih slučajih se nam je držati historičnega, v katerih fonetičnega načela